

XXXIII.

teum et preparat locum domino. ps. testan-
te qui dicit. Justicia et iudicium preparatio-
nis sedis tue. **H**ec. Diligit deus animas. que
in conspectu eius sine intermissione sine dis-
simulatione diuidicat semetipam. id est iu-
dicium non nisi propter nos a nobis exigit
deus. quia si nos metipos diuidicauerimus
non utique iudicabimur. quod dominus monere
studuit cum dicit. Cum feceritis que prece-
pta sunt vobis dicite. serui inutiles sumus
quod debuimus facere fecimus. **S**ed o bea-
tamus misericordiam ad proximos. omnia
eorum facta magnificates et mala fideliter
excusantes. hinc **H**ec. Lame serue dei alie-
ne conuerteritis esse. aut curiosus explora-
toz. aut temerarius iudex etiam si perpetuaz
actum reprehendens. nec sic iudices proximi-
num magis autem excusa intentione si opus
non potes. puta ignorantiam. puta casum.
puta surreptionez. quod si omnino omnino dissimila-
tionem rei certitudo recusat. suade ni-
bilominus tibi et dico apud te. **G**ellem est
nimis fuit ista temptation. quid de me illa se-
cesset si accepisset in me similiter potestatez.
Letio ambulandum est solicite coram deo
qui tanta solitudine nos et omnia opera no-
stra intuerit. ut etiam dinumeret gressus no-
stris. **J**ob. Tu quidez gressus meos dinu-
merasti. et illud ps. Omnes vias meas pre-
uidisti. **Q**uia solitudinem competenter co-
tam deo gerimus. si omni cautela et omni di-
ligentia caueamus displicientiam et placen-
dam ingreramus. **S**ed **Q**uinto deo ba-
bitans in nobis omnem vitam nostram san-
cificat interiora nostra diuinitus inspiran-
do. quod contingit cum per priora exercitia
bene bunturati. dispositi et preparati senni-
mus in nobis flagrantem ignem caritatis.
qui ex superabundanti copia omnium gra-
tiarum in nobis conflatur copiosas benedi-
ctiones secum ferens. sic enim dicitur gene-
re per sona dei venientia ad animam. **D**ic
cum habuisti anteque venirem ad te. nunc
autem benedic tibi deus ad introitum me-
dium. hinc deuterio. **I**pe venit plenus bene-
dictionibus. nam per inhabitantem deum in

cordibus nostris. dicitur nobis iterum dea-
tero. **B**enedictus eris ingrediens et regredien-
tis. benedictus tibi dominus in cunctis opib-
us tuis. Ex his benedictionibus tamen tres
breuiter nominemus. **V**enient enim deus
ad animas tres benedictiones pre ceteris se-
cum fert. scilicet benedictiones mutationis
augmentationis et sanctificationis. **P**rimo
dico auctor secum benedictionem mutationis.
mutans maledictionem veteris hominis
in benedictiones. nam anteque dominus
veniret ad nos subiacuit maledictioni
illi qua dicitur. **M**aledicti qui declinant a
mandatis tuis. et illi qua dicitur. **M**aledic-
tus qui servit indignis. et quia fuiuimus
macipio corporis nostri. quod reuera indi-
gnus et ignobilis est quod nos. et per sequens
dyabolo et peccato. de quo dicitur. Qui facit
peccatum seruus est peccati. ideo ex his omni-
bus sumus maledicti. et hoc maledictio co-
mutata est in benedictionem ex cuius virtute
omnia nobis modo cooperantur in bonum.
Sed oportat secum benedictionem au-
gmentationis. cumulans super nos incremen-
ta meritorum. et dicens nobis illud. **G**ene. i.
Benedixit deus illis et ait. Crescite et multi-
placamin et replete terram. at si benedicens
nobis dicat. Crescite in meritis et replete ter-
ram corporis vestri virtutes et merita cumu-
lantes. **L**etio benedic nobis benedictione
sanctificationis. quia ex eius inhabitatione
interea et extra per omnia sanctificamur. de quo
dicit **P**salista. **D**ic accipiet benedictio-
nem a domino et misericordiam a deo salu-
tari suo. **H**oc totum operante in nobis do-
mino iesu christo et cetero.

XXXIII. De sancto Gregorio.

Neogociamini dum
venio. **A**ccidit bernardus.
Secure neogociator pcpiente domino meo.
Non enim paruum mibi fiducie robur pre-
stat. quod ille summus imperator factus est ne-
gociator meus et negocium meum sine ocio
agit quoddiu fuit in terris. **Q**uia gloriosus iste
princeps beatus gregorius inter supremos
negociatores fidelis et prudens exitit nego-

Bermon

ciator: ut non solum in tempore suo: hoc est
in vita suaverbo et exemplo negotia domini
sui fideliter perageret: sed usq; in p;ens te-
pus: immo usq; in diei neuisimis scriptis
luis dulcissimis dei ecclesiaz edificet ad edi-
ficationem tabernaculi quod est ecclesia co-
portans aurum et lapides preciosos. ita ut
de illo veraciter dici possit illud **Zach.** xiiij.
Non erit mercator leca in domo dei subau-
di similis illi. Et illud **Eccle.** **N**on est inuen-
tus similis illi in doctrina moralitatis. et hec
de laude eius breviter tacta sufficiunt: quod
aut **Ambrosi.** **E**ius laudi aliquid addidisse
de corpore est. **I**psa est enim de quo veraciter
dictum est. **Euge serve bone et fidelis.** quia
super pauca fuisti fidelis supra multa te costi-
tuam. quia inuenitum est cor eius fidele. si-
cuit dicitur **Eldre.** **M**unc conuictatus ne-
gotiationem ad nos incepit: eo quod ei az no-
bis dictum sit verbum, propositum scilicet **N**e-
goziatio in dum venio: et negotietur in spi-
ritu isteatis hominis nosciri. eo quod illa ne-
gotianio melior sit negotianor: et auri et argen-
ti: sicut dicitur proverbi. **V**erum quia illa
loca apta sunt ad lucrandum ubi non longe
ab inuicem sunt loca multa foresia et mul-
ta nundina in vicino. eo quod mercatores sua
mercamonia ad eadem leca vicina possunt
faciliter transportare. **I**deo volentes merca-
ti et negociari quod in eternum expediatur.
ingrediamur interiora nostra. colligentes sar-
cinaulas nostras: id est intellectum et affec-
tum: et mentaliter discurramus ad leca vi-
cina. que et si lorge dissiare aliqua videatur
et ipso celum et infernum spiritui tamen pro-
pria sunt et mente velociter omnia percur-
tere possumus sine quotia obiaculo retar-
dante quia in imagine velociter currit ho-
mo: ut in ictu oculi pertranseat multa loca.
Nomo ergo collectus sarcinaulis no-
stris intellectu et affectu scilicet curramus in-
teriorum ad nundinas: id est ad negotiations
mercamonia peccatorum. sed ad nundinas
defectum nostrorum. tertio ad considera-
tionem beneficiorum. quarto ad nundinas
interiorum. quinto ad forum regni celorum. sexto
ad vanitatem mundanorum. septimo negoti-
emur aliquid apud deum deorum. **H**ec prose-

quentes per ordines: primo negociemur et
ea materiam peccatorum nostrorum. ponde-
rantes mensurantes et numerantes magni-
tudinem longitudinem et multitudinem pes-
catorum. **I**n his nundinis tamdiu nos ex-
ercentes quo usq; lucremur merces omnibus
mundi diuitiis meliores. quod si peniten-
tia salutaris. **M**am in ponderibus et mensu-
ris datur et accipitur aliquid. sicut nos deinceps
pondera peccatorum et accipiamus peniten-
tiam: que comutatio nobis est in rialto: quod oca
mundi diuitias acquisivisse. **E**t hoc est pri-
mum lucrum quod in hoc primo commercio
lucratum sine quo nullum lucrum in reliquis
consequatur. **S**i hoc lucrum scilicet peni-
tentiam iterum ad aliud lucrandum sicut prae-
dentes mercatores faciunt. vltius expioni-
mus consequitur pro illo thesaurum uenientem
meliorem remissionem videlicet peccatorum.
Hec enim se consequitur ad inuicem. et per
fideliter ponderatione peccatorum detur peni-
tentia: et pro vera penitentia accipiat remis-
sio peccatorum. hinc **Bern.** **A**d vero cogni-
tionem peccatorum immediate sequitur pe-
nitentia: ad quam sine ictu intercallo subun-
gitur remissio. nam qui vere cognoscit ma-
lum quod ex peccato incurrit. a peniten-
tia se non poterit continere. multo minus de-
us cui proprium est misericordia et parcere a re-
missione se contineat et ibi viderit penitentiam
veram esse. hoc ergo magno lucro consecuto
ad alias nundinas properemus. **X** **C**redo ergo curramus ad nundinas defectu-
um nostrorum. hec enim mercatio immediata
sequitur ad predictas. **N**omo enim sen-
tiens se per alienationem conscientie et pa-
restationem spissantem remissionis gratias
consecutum mutata deuotione accingit se ad
gratas referendas. sed ecce assunt qui nos
impediunt defectus nostrorum et reliquie pecca-
torum inquietantes nos et impeditentes ne
ad gratas referendas caput erigere valeamus.
et nunc primus incipit apparere nostri nego-
cij difficultas. **C**um ei ex prima grana crevit
voluntas et prompta sit ad faciendum. quod no-
n placitum esse deo: et ipsi defectus adhuc
crudi exultinerit nouis sanans ipediuat boz
voluntate. sit dolor super dolo. et pietas mala n*u*

ingen plus defectus quam prius ipsa peccata: et hoc est quod dicit Bernardus. Benignus dominus non permittit electum suum in principio temerari supra illud quod potest. Unde fit ut nec damni quantitas nec recuperandi difficultas quanta est innotescat: sed postea innotescat: nisi difficultas et frustra spe rata facilis eu anescit. In hoc ergo foro: si tamen his nundinis fideliter intenti fuerimus: mercabimur lucrum bonum et utile: quod in thesauris spiritualibus non medietur enitescit. Et hoc est humilitas que per certis virtutibus placet deo: que super omnes mundi dignitas ditionem facit hominem et esse gratior et apud deum. De cuius gratitudine dicit dominus per Esaiam. Ad quem respiciam nisi ad humilem et quietum et tremorem temeraria mea? Hinc Bernardus. In sapientia et in sanctus est quicunque in sapientia vel in alijs quibuscunque vite meritis quam in sola humilitate confidit. **y** Sopitis ergo et alii quantum mitigatis defectibus nostris terro discutamus ad nundinas beneficiorum dei: estimantes quis qualia. quanta beneficia nobis dedit et inuenimus quod indebita miseratione et gratuita dignatio. quod stupenda dulcedo inclinavit deum ut nostri memoriae taliter haueret. Quis enim est iste benefactor? Benevolus deus cuius magnitudinis non est finis: qui bonorum nostrorum non indiget sufficiens sibi: et tamen eorum suum dulciter posuit super nos miseris et indignos. ac si ex gratianostri dependeat omne bonum suum. Qualia autem et quanta beneficia nobis contulerit? Sciendoque contulit nobis optima quaeque. Quid enim melius homine glorificato: quid melius celo tanto hospite sanctis angelis illustrato: quid melius deo cum omnibus optimis suis nobis in perpetuum communicato? De quibus optimis dicitur. **i** Re ix. Cuius erunt optima queque in israel? et subiungitur. Nonne tibi? Item deuteronomio. Perier dominus thesaurum suum optimum scilicet celum. Quanta autem contulerit nobis? Dico quod omnia. nihil ex omnibus sibi reseruas. hinc psalmus. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Item apostolus. Omnia propter elecos. Ex his nundinis si tamen pre-

ciosa queque eius non dissimulabimus) nobilissimam margaritam mercabimur quam dicimus caritatem: nihil enim tam facile inclinat hominem ad diligendum sicut beneficia largitoris. hinc ait Augustinus. Ad dei dilectionem in nobis excitandam-nutriendam augmentandam-nihil ita valet sicut beneficiorum eius freques et diligens recordatio. **z** Quarto aggredere et ingredere regi nem dissimilitudinis mundum scilicet istum et vide quod frequetes sint ibi nundine: quare gerantur et regerminent vanitates. Vnde ergo sic per forenses tumule et hincinde certantes circumspice. Et quantum colligo in tribus causis natat omnis voluptas. Alij enim diuitiae. alij carnis delicias. alij glorie inveniuntur. Nam de diuitiis dicit Bernardus. Curris ad indiam. ethiopiam circuis. transmaria: et alium tibi orbem aperis nauigando ut diuitias aggreges fugis patriarum. ignorans filios. diuelleris ab uxore et omnius necessitudinum oblitus queris ut acquiras. acquiris ut perdas. perdis ut doleas. et hoc per diuitias. Audibreviter de honoribus. duces te constituerunt et data est tibi facultas ut miseras et amplius non quiescas: cumulatur materia sollicitudinum. Nunquid in honore sine dolore. in prelatione sine tribulacione. in sublimitate sine evanescere. Si ergo queris gloriam: omnibus inuidie semina prebusti. Idem iudicium est de carnis deliciis. In brevi transit voluptas ipsa et infecta fetidaque infelicitem relinquit memoriam. Contemne igitur hec omnia. et de his omnibus nundinis lucare munimur scilicet contemptum mundi qui plus pertinet utilitatis quam mundi machina vanuersa. Qui to curre ad nundinas infernales: quas iterum describit Bernardus sic dicens. Illa regio est regio dura-regio timescenda. locus afflictionis terra obliuiois. terra misericordia. terra turbinis et caliginis. terra maledictionis et mortis. in qua nullus ordo. sed sempiterno horror inhabitat. Totus tremet ad frigus illud horrendum. ibi setor intollerabilis. ibi percussores mallei resonant incessanter. ibi confusa tenebre cumularius densentur. ibi confusio peccatorum. ibi terribilis et horribilis.

Bermon

facies demonum. ibi fletus et stridor dentium. ibi est penatum diversitas acerbitas eternitas. Curre per has tumultuantes nubes et he moriens viuens descendas in infernum lucrare ex his omnibus odium peccati dicens in corde tuo. Nelix est carere presentibus voluptatibus quod in sempiterni subiacere illis cruciatibus.

Acto currendū est ad nundinas regni celorum: ad regionem gloriosam: gaudiosam et voluptuosam. Ad regionē gloriosam. quia ibi uniti deo erimus gloriosi nimis valde. De qua gloria dicit dominus per Esaiam. Et sunt reges nuntiū tui et regine nutrices tue: vultu in terra demissō adorabunt te et puluerem pedum tuorum lingent. et scies quia ego dominus super quo non confundentur qui expectant eum.

Sed ipa etiam est regio gaudiosa. quod tot sunt ibi gaudia quod sunt ibi sancti et angelī congregati. De quo dicit Esaiam. xv. Gaudetis et exultabitis usque in sempiternum.

De hac leticia dicit Bern. Si haberetis aliquem quem sicut teipsum amaret: de eius bono sicut de proprio gaudentes. haberetis ergo gaudium duplicatum. si vero duos vel tres vel plures tibi pares in amore possideres et eos simili felicitate conspicuos cerneretis. nūquid pro eorum leticia in te multiplicaretur gaudij magnitudo? Potest ne ergo illius gaudij modus a quo homine penetrari cuī ultra mille milia et decies centena milia innumerables sint: et omnes beatitudine eadē perfruantur: nec ullus eorum sit qui nō tantum de bono alterius gaudeat quantus de proprio que omnia nimis habent respectum eius quem supra se vident: quem cum videmus nos amantes longe amplius quam nos ipsi nos amemus ideo gaudebimus de sua gloria multum nimis valde.

Tertio consideremus: quia regio ista est voluptuosa. de cuius delictis dicitur in psalmis. Inebriabuntur ab ubertate tua et toro voluptuosa eos. Juste autem nomine torrentis celestes delicie nuncupant. Quia sicut torrens ex multis riulis confluentibus facit inundationē sic celestes delicie ex deo et sanctis omnibus et angelis in nos fluunt: nec solum ex omnibus in nos fluunt sed in nos totos. alioquin quomodo erit deus omnia in ob-

bus. si in homine de homine aliquid remanebit? **D**ec ergo si fideliter perspecta fuerit mercabitur inde luctum gloriosum et luxuriam utile: videlicet desiderii superiorum quo adepro nihil amplius liber in terris cupientes dissolvi et esse cum christo.

Septimo currendū est ad nundinas gloriosas et omnibus meliores quas deus possidet in seipso. de quo et si nihil dici poterit dignum eo quod lucem habitat inaccessibilem. et obsec eius scientia exuperat omnē sensu. aliquid tamen de his que sub ipso sunt balbuciendo loquamur. quia ipsa sunt que in tpe visitationis. ut ait Esaiam. repletum templum id est animas contemplationis: non enim tpe videat quia ut ait Job. Deus nemo vidit unquam sed que sub ipso sunt videntur ab anima sentiuntur: et hoc est quod ait Gregorius. Anima spiritu sancti gratia afflata. per figurā qualitātē deum videt. sed ad ipsam vim eius essentie nō perringit. **D**e his ergo que sub ipso sunt tria contemplemur et contemplando timemur: scilicet iudiciorum profunditatem. dulcedinis bonitatem et maiestatis sublimitatem. In quaē contemplatione si tamen procerius ut affectus noster hincet et secundum ea divinitus affectetur et affiliatur: tria lucra inde reportabimus omnibus mundi divinitatis meliora: scilicet pauorem. dulorem et stupore ita ut hec singula de singulis illis surgant.

Nam pauorem de iudiciorum profunditate. dulorem de dulcedinis bonitate et stuporem de maiestatis sublimitate reportamus contemplando.

In prima contemplatione stetit psalmus. cum dicebat. Iudicia dei abyssus multa. **O** quanto pauore paulus prostratus extitit: cuī tremens ac paupers dixit Roma. xi. **O** altitudo divinitarum sapientie et scientie dei: quod incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles via eius. **I**n secunda stetit psalmista: cuī dixit. **O** magna multitudo dulcedinis tue dominice. Item sapientie. xiiij. **O** quod bonus et suavis est domine spiritus tuus in nobis. **D**e ambobus autem idem dicit in eodem. Vnde bonitate et scientiae dei. in eos quidem quod ceciderunt scientiarē in te autem beatitatē si in primis et in beatitate alios quoniam excideris. de facio. et stupore maiestatis

dicit Bern. **P**recipua et maxima contem/
platio et ammiratio maiestatis. **N**on requi/
rit eoz purgatum a vicijs liberatum atqz exo/
neratum a peccatis; ut se facile possit ad sup/
na leuare ut interduz per aliquas morulas
stupore et extasi suspensum teneat ammiran/
tem. **T**e qua etiaz dicit Greg. **I**unc dei ma/
xime maiestatem miramur: cum in cōtem/
planone eius obstupefendo obmutescim?
plus nusquare cupientes q̄z verbis exprime/
re valeamus; non inuenientes verba ydo/
nea ad tam sublimia exprimenda. hoc agen/
te Iesu christo ic.

XXXIII. Sermo sc̄os de eodem

Accepite discipli/
nam per finones meos et prode/
tit vobis. **S**ap. vi. **C**ontra
at Greg. te quo nobis est finis. si metis et
corporis euagario per discipline censurā co/
peluntur: tunc spirituale edificiū ad deūz eri/
giuntur: nam quo disciplinata mens extra se
euagari compescitur: eo supra se surgere co/
pellitur: qz in altum arbor̄ crescere non po/
tent que per ramos se diffundere nō probis/
tent: quesi primo inferius constringitur in
alium ire compellitur: sic et cum riuos fonti/
um obstruimus: fluenta contra suam natu/
ram sursum fluere copelluntur: sic si p. disci/
pline censuram inferius coartamus: sursum
ad eum faciliter eleuamur. **D**icit ḡ beatus
Greg. qui de disciplina morū et virtutū su/
periores doctores dissertuit. Accipite disci/
plinam per finones meos editam et p̄derit
vobis. In quibz verbis duo facit. Primo
m̄ pponit suam exhortationē. **P**rimum ibi acci/
pue discip. inā. sc̄dm ibi. et proderit vobis.
Drum ergo fin Bern. c̄mnes homines
natura equeales genuerit. quicquid boni v̄l
mali hominibus accesserit. ex discipline dili/
gencia vel eius negligētia haber ortum: et
ideo in genere mox nullū bonū melius inue/
nitur: qua sit vt bona que fecerimus et sp̄i/
ritualia qz corporalia per disciplinam ador/
nara reddantur coram deo et hominibz gra/
tiosa. Nam in agendis et panendis pl̄ me/
remur in adiuncta disciplina morum qz in

exhibitionibus factorū. **N**on enim sufficit
vt quecumqz bona opera faciamus: sed vt ea
cum disciplina et diligentia exhibeam? qd
in deuero facere monemur cū dicitur. Ju/
ste quod iustum est exequaris. Juste enim
quod iustum est facimus cum iustum opus
deo cum disciplina debita exhibemus. binc
ps. Deus glorificatur in consilio sanctorū
ac si dicat. Plus glorificatur deus in consi/
lio quo cōsiliāmūr et conamur: vt bona que
facimus disciplinate et decenter dño exhibe/
antur qz in ipsis opibus sine illo. **G**rata
autē sit disciplina dño patet per eius descri/
ptionem quam ponit Bern. ira dicens. qz
compositū reddit omnē statum corporis
necnon et mentis habitū disciplina. ceruicē
submittit. ponit superciliū. compouit vul/
tum. ligat oculos. cachynnos cobibet. gulaz
frenat. iram sedat et format incessū. **E**st autē quadruplex disciplina quattuor in
locis vite nostre si proficere cupimus ad bis
benda: scilicet in cordis cogitatione. oris lo/
cutione. morū et totius vite moderatione et
corporis castigatione: que omnia per cautam
et diligentem disciplinā sunt subtilissime re/
gulanda. **P**rimā ergo disciplinam appona/
mus cordi: eo qz ab ipa vita procedat. nam
vt ait Bern. Ecce stra siccatur riuus si fons
ip̄e non fuerit obturatus. **C**ui si tebitaz di/
sciplinam suare cupimus tres ei custodias
deputemus: vt videlicet ipm primū tante/
uemus. sed oīt deūm et eius bona continue/
cogitemus. tertio vt ipm virtutibz adorne/
mus. **P**rimo dico cor nostrum in omni pu/
ritate conseruemus nibil penitus admitten/
tes quod cor nostrū inquiet vel conscienti/
am reprehendat. **Q** si aliquid irrepererit sta/
tim vt reprehensum fuerit expellatur. **S**olus
enim de inspecto est cordis. iuxta illud
iq. Reg. vii. Tu solus nosti cor omnū fili/
orum hominum. et illud. **H**omo videt in fa/
cie. deus aut intuetur cor. **M**am vt ait bern.
nibil facilius sedatur corde. Ante omnia au/
tem ne mortalē peccati macula irrepererit ca/
ueatur ne aliquid de genere eiusmodi in no/
bis regnet. ne dominet. ne aliquando cōsen/
tiatur: dicentes semper in cordibus nostris